

Catedra de istoria medicinei (cond.: prof. dr. I. Spielmann, doctor-docent,
profesor emerit) a I.M.F. Tirgu Mureş

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL FARMACIILOR DIN TIRGU-MUREŞ III. Rivalitatea dintre A. Vladar și Gy. Tollasi

dr. I. Spielmann, C. Lázár-Szini, dr. I. Orbán

În ultima noastră lucrare am urmărit istoricul farmaciilor din Tirgu Mureş pînă în anul 1777, dată cînd survine moartea farmacistului I. *Maucksch* (1). În perioada 1777—82, abordată în această lucrare, tendințele de centralizare sanitară ale absolutismului habsburgic își ating apogeul. Din punct de vedere farmaceutic, dispoziția cea mai importantă e cea din 1779 care — drept urmare a unor ordonanțe din 1773/74 (2) — pretinde noilor farmaciști, dar în aceeași măsură provizorilor, cursuri audiate la Universitatea din Buda sau Viena și diploma de magistru în farmacie (3). Tot în 1779, Guberniul dispune ca doi tineri ardeleni, dornici să studieze farmacia și care cunosc limba germană (unul catolic, altul luteran sau reformat), să beneficieze pe timpul studiilor la Viena, de burse din fondul Goldberger (4). Rămîn în vigoare dispozițiile din Generale Normativum, conform cărora fizicii locali sînt obligați să viziteze farmaciile din districtul lor și să raporteze Guberniului cele constatate. În perioada analizată, și la Tirgu-Mureş au avut loc controale în farmaciile locale, procesul-verbal al acestora însă nu ni s-a păstrat (5).

La scurt timp după moartea lui I. *Maucksch* (survenită probabil la sfîrșitul lunii aprilie), farmacistul clujan Tobiás *Maucksch*, la solicitarea unor funcționari superiori ai Tablei Regale locale — așa cum am arătat în lucrarea noastră anterioară — se adresează Magistratului orașului, cu rugămintea să-i se acorde dreptul de a fonda o a doua farmacie. Cererea este dezbătută de Magistratul local la 8 mai, iar cea a văduvei farmacistului I. *Maucksch*, la 6 iunie. Văduva se obligă să înzestreze, în decurs de un an, farmacia cu cele necesare și să angajeze un provizor versat și cu diplomă. La ambele cereri, răspunsul Magistratului este identic. Oficialitatea aduce la cunoștința lui T. *Maucksch* că își amină hotărîrea definitivă pe timp de 6 luni, cînd se va exprima asupra „planurilor sale de viitor“ (6), iar văduvei îi atrage atenția să-și îndeplinească, în decurs de 1/2 de an, angajamentele luate.

Nu cunoaștem data la care s-a stabilit în oraș farmacistul Adam *Vladar*, magistru farmacist cu diplomă de la Tirnava (7). Numele său apare în arhivele locale, prima dată în luna martie 1778, dar alături de prezența sa în oraș încă din anul 1777 pledează un memoriu al Comunității Centumvirale — din 1781 — care insistă asupra faptului că *Vladar* lucrează de 5 ani în oraș (8). T. *Maucksch*, în Instrucțiunile sale scrise către

fiul său, vorbind de evenimentele anului 1777, afirmă următoarele: „cam pe atunci a venit ca provizor Dl. Adam *Vladar* la familia *Wittis*“ (9).

(Numele de fată a văduvei lui *Maucksch*, în actele oficiale, e amintită ca *Sofia Honigsberger* (sau *Honigberger*), în schimb *T. Maucksch* o numește *Wittis*, adăugînd că era originară din Königsberg. Numele *Honigsberger* e derivat probabil din Königsberg.)

Germanii conflictului viitor între văduva *Maucksch* și *Vladar*, care vor genera atîtea patimi contradictorii, se coc încă la începutul anului 1778. Din cauza acestor conflicte, provizorul înaintează o cerere Magistratului, cerînd dreptul la deschiderea unei a doua farmacii (10). Magistratul orașului — la 10 martie — cere părților în conflict să-și aplaneze divergențele, iar dacă acest lucru nu ar fi posibil, o obligă pe *Sofia Honigsberger* să angajeze un provizor cu o calificare corespunzătoare.

Asupra naturii acestor divergențe aruncă lumină raportul oficial din 8 mai 1778, al dr.-lui *I. Mátys* (11), care aduce la cunoștința Magistratului că văduva și-a arendat oficina farmacistului *Martin Schuster* din Aiud, pentru suma anuală de 1000 de florini. Probabil, *Vladar* ar fi dorit să obțină el farmacia în chirie. În cele din urmă, drept rezultat al mijlocirilor medicului oficial, conflictul se aplanează, Magistratul consimte ca *A. Vladar* să rămînă încă un an provizor, *Schuster* neputînd conduce în același timp două farmacii. Pacea însă nu e durabilă. La 15 martie 1779, adică la cca. un an, *Tabla Regală* înaintează cu aviz favorabil cererea adresată Guberniului de către *Vladar*, în care acesta solicită dreptul la fondarea unei noi farmacii. Memoriul (12) laudă competența profesională a magistrului în farmacie *Vladar* și arată meritele sale în aducerea în bună ordine a farmaciei locale, care „din cauza certurilor continue ale farmacistului decedat cu soția sa, și din cauza beției acestuia“, era într-o stare lamentabilă. *Tabla Regală* concludă că la *Tirgu-Mureș* ar putea funcționa două farmacii, rivalitatea lor ar aduce cîștig publicului.

După expirarea anului său de provirozat, *Vladar* abandonează farmacia și Magistratul ia notă de acest fapt la 28 aprilie (13). Oficialitatea atrage atenția medicului oficial să se îngrijească la timp ca noul provizor să aibă diplomă, conform dispozițiilor legale.

Și acum iureșul evenimentelor începe. La 4 mai Guberniul trimite Magistratului, cu solicitare de răspuns, cererea farmacistului *Samuel Kreutner*, pentru deschiderea unei a doua farmacii în oraș. *Kreutner* care a fost calfă în farmacia lui *T. Maucksch* din Cluj, se afla atunci la Viena cu scopul de a se califica. Magistratul atrage atenția oficialității locale, ca în deliberarea sa să aibă în vedere și dispoziția emisă cu cîteva zile în urmă, ca răspuns la cererea lui *A. Vladar* (14).

Nu cunoaștem hotărîrea amintită, dar ea probabil a fost identică cu cea trimisă Magistratului local la 17 iunie 1779 (15). Comitetul medical de pe lîngă Guberniul ardelean, examinînd cererea provizorului din *Tirgu-Mureș*, consideră că ar fi mai oportun, dacă *Vladar* ar deschide o farmacie într-o altă localitate unde există medici, în schimb nu se află farmacie. Guberniul pune în vedere petiționarului că, într-o astfel de localitate, și pentru dînsul posibilitățile de cîștig ar fi mai mari. Din aceeași hotărîre gubernială aflăm, că între timp văduva a reușit să angajeze un nou provizor, în persoana lui *Gy. Tollasi*. Autoritatea centrală îl obligă pe noul provizor să se prezinte la Sibiu, în decurs de 15 zile, pentru a-și dovedi cunoștințele.

Cum reiese din diploma sa de magistru în farmacie, eliberat la Buda în 1779. *Tollasi* era originar din districtul Gömör, localitatea Rozsnyo și-și făcuse practica de calfă în diferite farmacii din țară (16). În momentul angajării sale la Tirgu-Mureș, încă nu avea calificarea de magistru în farmacie. De aceea, probabil, el își amină prezentarea la Guberniu.

La 13 iulie, Guberniul urgencează prezentarea lui *Tollasi* în fața Comisiei Medicale (17). Din acest act aflăm că între timp, văduva s-a căsătorit cu *Tollasi* și că Guberniul a luat notă de părerea cu totul nefavorabilă a Magistratului local despre cunoștințele profesionale ale lui *Tollasi*. După această opinie, noul provizor „n-ar fi capabil să prepare și să elibereze medicamente în mod corespunzător“. Aceeași părere reprobativă e repetată mai târziu în fața Guberniului și de medicul tirgumureșan G. *Zágoni*, raportind autorităților centrale că „situația farmaciei din Tirgu-Mureș, condusă de *Tollasi*, e jalnică și periculoasă pentru binele bolnavilor“ (18).

Așa se explică faptul că deși la 27 iulie *Tollasi* se prezintă în fața Comisiei Medicale și acesta „examinându-l provizoriu, l-a găsit corespunzător“, dispune totuși, la 5 august, pe baza legislației privind calificarea farmaciștilor, să plece la Buda sau Viena pentru studii, iar pînă la obținerea diplomei, să i se interzică practica. Conducerea farmaciei e încredințată în același timp, lui *Vladar* „ale cărui capacități și cunoștințe profesionale au fost lăudate de mulți“ (19). Așadar, *Vladar* obține numai o însărcinare vremelnică de provizor și nu, cum sperase, dreptul de a deschide o a doua farmacie.

Dînd curs hotărîrii, Magistratul solicită lui *Tollasi* să predea cu inventar farmacia lui *Vladar*. Din motive ușor de înțeles, soților *Tollasi* nu le convine să instaureze în propria lor farmacie, chiar în mod provizoriu pe A. *Vladar*, ale cărui planuri de perspectivă le cunosc. De aceea ei tergiversează predarea farmaciei. Mai întîi ambii pleacă pentru cîteva zile la Sibiu, apoi soțul la Pesta, pentru studii, fără a preda oficina. Magistratul local, în memoriul din 8 septembrie (20), califică această comportare drept încercare de a „dejuca“ dispozițiile gubernamentale, cu atît mai mult, cu cît medicamentele cele mai importante au fost închise de *Tollasi* într-o cameră a farmaciei. Cere consimțămîntul Guberniului cu privire la deschiderea farmaciei și punerea în vînzare a medicamentelor. Fără a mai aștepta răspunsul autorității centrale, Magistratul deschide farmacia în absența proprietarului și, întocmind inventarul, predă vînzarea lui *Vladar*.

Actul gubernial din 16 septembrie, care ne informează despre aceste evenimente (21), își exprimă nemulțumirea față de procedeul aplicat de Magistrat, accentuînd: nu ar fi fost permis ca predarea farmaciei să aibă loc în absența proprietarului. Atrage atenția că *Vladar* este obligat să dea socoteală proprietarilor, iar autoritățile locale trebuie să întocmească un nou inventar, în prezența soției farmacistului.

În aplicarea hotărîrii de mai sus, Magistratul întîmpină rezistență d'îi ambele părți. Memoriul oficialității locale din 7 octombrie (22) arată că atît *Vladar*, cît și Sofia *Tollasi* și-au schimbat între timp tactica. Proprietara refuză în mod „încăpățînat“ să ia parte la întocmirea inventarului, afirmînd că numai „după ce soțul ei se va întoarce“, va accepta să se prezinte (23), iar *Vladar* declară că, farmacia fiind goală, numai are

ce căuta acolo. Dar pentru ca „sărmanii bolnavi să nu sufere lipsă“, se angajează să procure medicamentele necesare, pe care le va pune în vânzare în propria sa farmacie, ce urmează să fie înființată. În același timp, propune sigilarea vechii farmacii. Magistratul ia notă, în mod tacit, de intențiile lui *Vladar* și sigilează vechea farmacie.

Pus în gardă, probabil de soția sa, *Tollasi* apare subit la Sibiu. El prezintă Guberniului proaspăta sa diplomă de magistrat în farmacie, cere redeschiderea farmaciei sale și interzicerea fondării unei noi farmacii de către *Vladar*. În noua situație, Guberniul dispune, la 16 noiembrie (24), ca Magistratul să repună în drepturile sale pe *Tollasi*, să-i redeschidă farmacia și să-l someze pe *Vladar* ca să-și abandoneze planurile de deschidere a unei noi farmacii, respectiv, în virtutea unei hotărâri mai vechi, să o deschidă într-un alt oraș.

Într-un alt act gubernial, datat la 25 noiembrie (25), autoritatea centrală dă curs cererii Sofiei *Tollasi*, ca Adam *Vladar* — însărcinat cu conducerea farmaciei, care și-a părăsit la 2 octombrie locul de muncă, ba mai mult, a deschis cu acordul Magistratului casa farmaciei, pentru a-și ridica salariul — să fie obligat să dea socoteală proprietarului despre încasările și cheltuielile efectuate.

În luna decembrie *Tollasi* se reîntoarce la Tirgu Mureș. La data de 27 a aceleiași luni, el prezintă autorităților locale diploma sa, precum și hotărârea gubernială care interzice lui *Vladar* deschiderea unei a doua farmacii. Oficialitatea locală, care ea însăși i-a dat o asemenea permisiune lui *Vladar*, se eschivează însă să dea un răspuns hotărât, invocând noi hotărâri guberniale, pe care le așteaptă (26). Se limitează doar la a-l soma pe *Vladar* să dea socoteală despre cheltuielile farmaciei, pe timpul cit proprietarul a fost absent.

La 4 zile, 31 decembrie 1779 (27), sosește o nouă dispoziție gubernială care hotărăște redeschiderea farmaciei sigilate a lui *Tollasi* și interzice lui *Vladar* să-și deschidă farmacia.

Trece aproape un an fără ca situația să se schimbe. La 3 august 1780 *Tollasi* invocând însă vechea hotărâre a Guberniului, aflată în vigoare, cere autorităților, ca *Vladar* să fie îndepărtat din oraș (28). Răspunsul Magistratului de data acesta e categoric, arătându-și deschis simpatia față de *Vladar*. Refuză să dea curs cererii, motivând prin faptul că, *Vladar* e cetățean al orașului, își cunoaște excelent meseria, iar interesele obștei cer nu ca el să fie îndepărtat din farmacia sa bine amenajată, și să fie privat de drepturile obținute, ci din contră, să fie sprijinit de oficialități.

La 1 iunie 1781, Guberniul cere Magistratului să-l soneze pe *Vladar* (29) dacă nu ar fi dispus să plece la Odorheiu, unde există medic oficial (*E. Barra*), dar nu funcționează farmacie, așa că posibilitățile de câștig ar fi bune. *Vladar* însă afirmă în fața autorităților că este cetățean al orașului și nu e dispus să plece de aici. Magistratul înaintează acest răspuns Guberniului la 18 iulie (30), cu mențiunea „aprobativ“.

Între timp, după cum reiese din protocoalele Consiliului orașenesc, la 11 iunie 1781, Guberniul se adresează Tablei Regale din localitate, cerând să trimită o comisie formată din sinul său, care să examineze conflictul dintre cei doi farmaciști, să se exprime asupra pregătirii lor profesionale și să răspundă la întrebarea dacă pot funcționa două farmacii în oraș (31).

În scurt timp Comisia se constituie, membrii ei fiind senatorii orășeni I. Béla și S. Nyirő și membru cooptat, ca specialist, dr. I. Mátyus. La 21 iunie ea își înaintează memoriul în numele Tablei Regale și al Magistratului orașului (32). Comisia este de acord cu părerea lui Mátyus și cu a medicilor însărcinați de Guvernul, G. Zágoni și M. Horváth, conform căreia farmacia lui Tollasi se află în cea mai perfectă ordine, el însuși fiind un om brav, onest, care își cunoaște meseria. Împărtășește de asemenea părerea medicului oficial, că și farmacia lui Vladar e publică, dar mai puțin frecventată. Mátyus însă nu a putut vizita această farmacie, neavând mandat din partea Guvernului, în consecință nici nu se poate exprima asupra înzestrării sale.

Părerea Comisiei diferă de cea a lui Mátyus în privința problemei, dacă în oraș ar putea exista două farmacii. Medicul județean se pronunță hotărât împotriva deschiderii unei a doua farmacii, acest lucru, după părerea sa, dăunând intereselor publicului și chiar celor doi farmaciști în cauză. Senatorii însă cred că orașul și împrejurimile lui adăpostind mulți oameni și dispunând și de o Tablă Regală, ar avea condiții și venituri suficiente pentru două farmacii. Dacă însă ar urma să se mențină numai un singur farmacist, memoriul dă prioritate lui Vladar, care prin dexteritatea și purtarea sa, a câștigat simpatia Tablei Regale și a populației orașului.

În ciuda sprijinului deschis al tuturor oficialităților locale, Guvernul dă câștig de cauză, în luna octombrie, lui Tollasi (33), ordonând Magistratului ca să nu-l împiedice pe acesta în profesarea meseriei sale, interzicând totodată lui Vladar să înființeze o nouă farmacie și somându-l să deschidă oficina într-o altă localitate.

Răspunsul partizanilor lui Vladar din oraș e rapid și spectaculos. La 6 zile după sosirea dispoziției guverniale de mai sus, la 24 octombrie 1781, Comunitatea centumvirală a orașului „în numele său și al întregului oraș, având în față și viitorul urbei” înaintează Magistratului un protest răsunător de 7 pagini, grupat pe 13 puncte (34). Vom insista doar asupra unor aspecte ale acestui memoriu, evident părtinitor față de Vladar, redactat într-un ton revendicativ, de orgoliu civic lezat și de demagogie politică.

Comunitatea centumvirală concludă: „Noi l-am comparat pe Dumnealuj Dl. Vladar cu Dumnealuj Dl. Tollasi, atât sub aspectul comportamentului și al caracterului, al cunoașterii și practicii meseriei, al preparării medicamentelor și efectul acestora, și l-am găsit pe primul superior sub toate aspectele... Noi sîntem cu toată convingerea alături de A. Vladar“.

Memoriul reproșează oficialităților că într-o problemă așa de importantă ca desemnarea farmacistului orașului „n-am fost consultați în numele orașului și noi, datorită noastră fiind să promovăm cu tărie binele public... Libertatea orașului, care nu poate să-și impună voința pentru propria sa conservare, și este obligat să angajeze medici în care nu are nici o încredere, este temniță și nu libertate!... Pînă acum, noi n-am fost privați de aceste drepturi ale noastre, nici de împărat, nici de Guvernul Regal, avem dreptul să promovăm binele orașului și libertățile sale... trebuie să avem și dreptul să alegem medici și farmaciști, care ne sînt pe plac!“

Comisia centumvirală își exprimă convingerea că în oraș sînt posibilități pentru existența a doi farmaciști, dar dacă ar fi să rămînă numai unul, acela să fie A. *Vladar*, care în decurs de 5 ani, de cînd stă la Tirgu-Mureș, a cîștigat simpatia orașului și a tuturor locuitorilor săi. „Chiar și copiii sînt mai înclinați să ia medicamentele preparate de dînsul, cunoscut fiind că o asemenea simpatie și înclinație naturală către medicamente priește mult vindecării bolnavilor“. În schimb, medicamentele lui *Tollasi* „nervează bolnavii“. „Anul trecut a circulat în tot orașul știrea adevărată că laxativele preparate de Dumnealui Dl. *Tollasi* ar fi foarte dăunătoare“. Comunitatea centumvirală nu poate consimți ca *Tollasi* să fie ales ca singurul farmacist, orașenii nu pot fi siliți — afirmă — să cumpere medicamente de la o persoană de care se tem.

Memoriul pune la îndoială pînă și competența Comisiei medicale, care a constatat că medicamentele preparate de *Tollasi* sînt la fel de bune ca cele ale lui *Vladar*; susține că poate o asemenea constatare e valabilă „pe plan teoretic... dar privind efectul, medicamentele lui *Vladar* sînt mai bune, noi știm, și constatăm acest lucru, iar în vindecarea bolilor, nu teoria, ci efectul e hotărîtor“. Mergînd pe linia denigrării soților *Tollasi*, memoriul amintește faptul că, soția, fiind o persoană certăreață, l-a dus la disperare și beție pe primul ei soț, I. *Maucksch* și e de temut că același sfîrșit va avea și actualul soț. Memoriul sfîrșește cu declarația solemnă că, „în numele întregului oraș, sînt pentru menținerea lui *Vladar*“.

În optica Comisiei centumvirale conflictul banal, venal dintre *Tollasi* și *Vladar* va lua astfel dimensiunile unei probleme de interes obștesc, va fi prezentat drept criteriu al respectării drepturilor civice ale orașului și ale cetățenilor săi.

Guberniul însă nu se lasă intimidat. La 22 noiembrie 1781, dispune din nou ca Magistratul să execute hotărîrea, să-l solicite pe *Vladar* să plece din oraș (35). Tonul energic al actului gubernial este mărturia că și autoritățile centrale fac de acum o problemă de prestigiu din executarea hotărîrii lor, tergiversată de ani de zile.

Magistratul orașului și *Vladar*, la rîndul lor, nu se dau bătûți. Ultimul înaintează un nou memoriu Guberniului, expunînd pe larg istoricul întregului conflict cu *Tollasi*, desigur într-o optică și interpretare care îi convine (36). Își exprimă convingerea că în oraș ar putea funcționa două farmacii, chiar interesele obștei cerînd acest lucru. Guberniul respinge însă și acest memoriu la 3 ianuarie 1782 și dispune executarea hotărîrii.

Pentru a cîștiga timp, la 23 I 1782, Magistratul cere Guberniului să i se acorde timp suficient lui *Vladar* pentru mutare (37). La 25 II, Guberniul dă în total 2 luni pentru lichidare și mutare, și după care *Vladar* este obligat să se stabilească într-un alt oraș (38).

Lunile trec din nou și pare că *Vladar* și autoritățile locale care l-au sprijinit au pierdut bătălia. Dar la 3 septembrie 1782, ajunge la Tirgu-Mureș, trimis de Guberniu, la cca. o lună de la emitere, hotărîrea Cancelariei Aulice din 31 iulie 1782 (39), prin care i se acordă lui *Vladar* dreptul de a rămîne în oraș și de a avea o farmacie proprie.

Ce s-a întîmplat în dosul culiselor între ianuarie—iulie 1782 — nu știm. Cancelaria Aulică s-a amestecat probabil în acest conflict, la solicitarea uneia din oficialitățile locale, sau la cererea lui *Vladar*. Faptul că, farmacistul nu s-a mutat din oraș după expirarea celor 2 luni care i s-au

acordat, dovedește că el aștepta o nouă hotărîre în această problemă, probabil cea a Cancelariei Aulice.

Așa dar, la 3 septembrie 1782, ia sfîrșit crîncena rivalitate dintre cei doi farmaciști, cu victoria lui *Vladar*.

Din acest moment, avem din nou și în mod oficial 2 farmacii la Tirgu-Mureș.

Dat fiind tonul cu totul subiectiv al memoriilor care dezbat această problemă, e greu să ne formăm o opinie judicioasă despre pregătirea profesională și profilul uman al părților „beligerante“. Oficialitățile locale s-au situat deschis de partea lui *Vladar*, împroșcînd cu noroi pe *Tollasi*. Acesta totuși nu putea să fie un ignorant cras așa cum ar reieși din unele memorii, căci cunoaștem părerea oficială a lui *Mátyus*, care laudă buna sa pregătire și buna ordine a farmaciei sale, opinie împărtășită și de memoriul întocmit de Comisia Tablei Regale în iunie 1781. Profesorul *Jacob Winterl* din Buda, care iscălește diploma de magistru a lui *Tollasi*, se exprimă de asemenea elogios despre cunoștințele profesionale și profilul uman al acestuia (40).

Ca și *Sofia Honigsberger*, nici *Vladar* n-a fost tocmai o persoană lipsită de orice deficiență umană, cum îl caracterizează autoritățile locale. Chiar din manipulațiile sale pe care am avut ocazia să la urmărim și la care a recurs pentru a cîștiga teren în oraș, pot fi trase anumite concluzii nu tocmai măgulitoare. *T. Maucksch* în Instrucțiunile amintite îl va caracteriza pe *Vladar* la cîțiva ani după moartea acestuia, deci pare-se „sine ira et studio“ în felul următor: „Dl. A. *Vladar*, în ciuda farmaciei sale cu venituri frumoase, a fost un om libertin și risipitor. Nu i-a reușit să-și mențină farmacia la un nivel corespunzător, s-a incurcat în datorii, pe care a căutat să le acopere din banii rezultați dintr-o bună căsătorie. Această căsătorie însă n-a reușit așa cum a sperat el... astfel, nodul gordian s-a încilcit și mai mult. *Vladar* a luat toate aceste neplăceri la inimă, a început să bea, s-a îmbolnăvit“ (41).

Dar să ne oprim aici. Înflorirea și falimentul farmaciei conduse de A. *Vladar* constituie de acum un nou capitol al istoricului farmaciilor din Tirgu-Mureș.*

Sosit la redacție la 9 mai 1973.

Bibliografie

1. I. SPIELMAN — CAROLA LĂZĂR-SZINI — I. ORBÁN: Contribuții la istoricul farmaciilor din Tirgu-Mureș. II. Lupta pentru înființarea celei de a doua farmacii din Tirgu-Mureș. *Rev. Med.*, 1972 (XVIII) nr. 4, 481—488; 2. *Idem*, 483; 3. Arhiva de Stat Tg.-Mureș, Magistratul Orașului (MO), Acta politica 1779/2434 (în continuare dăm numai numărul actelor); 4. 1779 2450; 5. Arhiva de Stat Tg.-Mureș, Arhiva Scaunului Mureș, *Protocollum Actorum Judicialium Tabulae Continuae* (în continuare *Protocollum Tab. Cont.*) nr. 35, 1781 pars II. 631; 6. Arhiva de Stat Tg.-

* Mulțumim pe această cale tov. dr. *Farczady Elek* pentru traducerea textelor latine.

Mureș, MO, Protocollum Magistratus (in continuare MOPM) nr. 8, 1777, p. 40—41, 45; 7. MOPM nr. 9, 1778, 24; 8. MOPM nr. 12, 1781, V, 96; 9. ORIENT GY.: Egy régi gyógyszerészeti instrukció. Extras din „Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Erem és Régiségtára“ 1918, nr. 1—2, p. 247; 10. MOPM, nr. 9, 1778, r 24; 11. Ibidem, 30; 12. Protocollum Tab. Cont. nr. 31, 1779, 421—422; 13. MOPM nr. 10, 1779, r 19; 14. 1779/2461; 15. 1779/2469 (3090); 16. ORIENT GY.: Az erdélyi és bánáti gyógyszerészet története, Cluj—Kolozsvár, 1926, p. 215—216; 17. 1779/2483 (3759); 18. 1779/2483 (4373); 19. Ibidem; 20. 1779 2483 (concept); 21. 1779/2483 (5125); 22. 1779/2483 (concept); 23. MOPM nr. 10, 1779 v. 33—r. 34; 24. 1779/2469 (6728); 25. 1779 2498; 26. MOPM nr. 10, 1779 r. 43; 27. Ibidem, v. 43; 28. MOPM, nr. 11, 1780; v. 40; 29. 1781/2724; 30. MOPM, nr. 12, 1781, v. 74; 31. Ibidem, r. 61; 32. Protocollum Tab. Cont. nr. 35, 1781 pars II., 631—632; 33. MOPM, nr. 12, 1781, v. 93; 34. Ibidem, 96—99; 35. 1781/2760 (7721—24); 36. 1781/2760 (9007); 37. MOPM. nr. 13, 1782; v. 8; 38. Ibidem, v. 18; 39. 1782/2915; 40. ORIENT GY.: op. cit. sub nr. 16; 41. ORIENT GY.: op. cit. sub nr. 9.

